

DÍJNYERTES PÁLYATERV • TURKU, 2011

A projekt neve: **ORKO**

Megrendelő: Turku Kulturális Főváros 2011 Alapítvány, Turku, Finnország • Tervezők: Tarnai Titusz, Jellitsch Péter, Christian Tonko • Munkatársak és tanácsadók: Aino Korvensyrjä, DI Peter Bauer, Prof. Dr. Horst Neudeck, Dr. Matthias Zessner, Dr. Thomas Hein,

ÁLTALÁNOS LEÍRÁS

Hidropónikus pavilon • kultúra és ökológia

Ha az ember a közös létezésünk milliárdnyi kapcsolatából és kölcsönhatásából születő kultúra ünneplésére alkalmas pavilont kíván építeni, igen fontos, hogy világosan megmutassa e közös létezés alapjait szolgáló köteleket. Mi tart össze bennünket? Milyen alapokra építhetjük? Turku – és sok más európai város – esetében a folyó és a tenger adja ezt az alapot. A víziutak az elmúlt évszázadokban és évezredekben lehetővé tették a kultúrák találkozásait, s ezek mentén keletkeztek az első települések, amelyek virágzásnak indultak és gazdag városokká terebélyesedtek. A kikötők az eleven, pezsgő kommunikáció színterei voltak az emberiség kultúrtörténetében. A víz természetesen nemcsak alap, amelyen civilizációk fejlődhetnek ki, de az ökoszisztémának is létfontosságú, nélkülözhetetlen eleme; elképzelhetetlenül bonyolult rendszer, amelynek létezését és működését általában magától értetődőnek tekintjük. A közelmúltban azonban észre kellett vennünk, hogy a víz alapú ökoszisztémák valójában mennyire sérülékenyek; hogy az emberiség szaporodása és ipari fejlődése mennyire megterhelte és károsította őket, és újra kellett értékelnünk tőlük való függésünket nemcsak kulturális, de biológiai értelemben is – azon felismerés alapján, hogy az emberiség

és a vízi élet egyformán egy magasabbrendű organizmus részei.

Művészet és tudomány • művészi tevékenység és tudományos kutatás
Víz, algák és digitális AV-technológia – a kísérleti zenei és vizuális produktumok olyan alkotóelemek, amelyek szoros játékban egybeszővődve szolgálnak egymás háttérül. A művészi tevékenységet segíti az egyedülálló lehetőség, hogy az alkotók egyben részt vehetnek a kultúra és környezet viszonyának újraértelmezésében is.

Párbeszéd és erő •

eszmecsere és közvetlen cselekvés
A kulturális fővárosban zajló konferencia, ahol sok-sok, változatos intellektuális és világszemléleti álláspontot képviselő ember találkozik, nagyszerű alkalmat kínál a gondolatcserére, barátkozásra és egymás minél jobb és mélyrehatóbb megértésére – ám lehetőséget kínál a véleménykülönbségek világos megfogalmazására, az ellentétes szemléletek ütköztetésére is. A szellemi folyamat medrének, s egyben az esemény világítótornyának és jelképeinek is szánt építészeti struktúra üzenete ebben az értelemben is a közvetlen cselekvés kényszere: *itt és most kezdődik a jövő...* Azért vagyunk itt, hogy a bemutatkozások, beszélgetések és viták során felülvizsgáljuk idő- és térbeli helyzetünket, s hogy a nagy közös vállalkozásra való indulást megünnepeljük. Azért vagyunk itt, hogy jelentős változtatások kezdeményezői és véghezvivői legyünk.

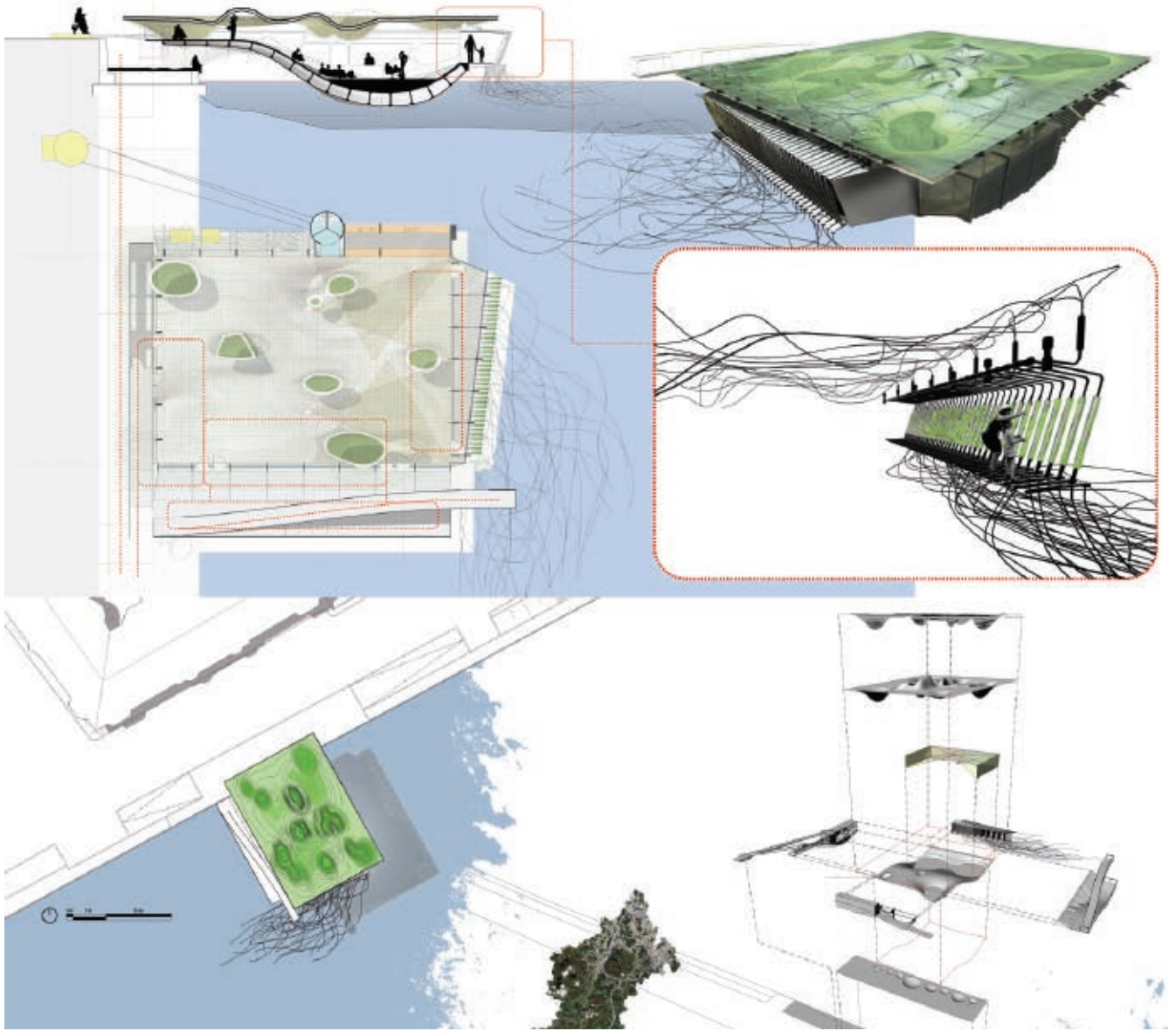
A pavilon helye

A pavilon kulcsfontosságú helyet foglal el; azon a ponton áll, ahol a Kelet-tengerbe ömlő Aurajoki-folyó torkolatvidékén jelentős foszfát- és nitrátfelhalmozódások alakultak ki. A szeny-

yeződés elsősorban a mezőgazdaságban használt talajjavítókból, műtrágyákból származik, és súlyosan károsítja az ökoszisztémát: a magas nitrátkoncentráció az algák rendkívüli mértékű elszaporodását eredményezte, s ez a víz oxigéntartalmának jelentős csökkenéséhez vezetett. Az a lehetőség, hogy Turku városában egy, a vízhez kötődő pavilont építsünk, alkalmat nyújt egy biológiailag aktív kísérleti szerkezet létesítésére, amelynek célja, hogy az ökoszisztéma részévé váljon, hozzájáruljon a biológiai egyensúly visszaállításához, s egyben olyan teret, helyszínt is teremtsen, ahol egymással párhuzamosan, egymásba ágyazottan, s egymást erősítve futnak a kulturális és ökológiai folyamatok. Az építészet válasza ebben az értelemben egy sajátos, hibrid médium; a világ művészi és tudományos érzékelésének és megértésének eszköze, amely szervesen ízesül a városokat egyesítő ünnepekhez, és a vízi élőhelyek biokémiai folyamatainak segítségével hozzájárul az emberi tevékenység nyomán felborult egyensúly visszaállításához is.

Biokémiai reaktor • bioaktív médium

Az algák képezik a tengerek és óceánok táplálékláncának első szintjét, s a földi élet talán legfontosabb szerepet játszó élő szervezetei, minthogy a légkör oxigéntartalmának jelentős hányadát is ők állítják elő. A tengervíz mezőgazdasági tevékenységből származó foszfátokkal és nitrátokkal történő „trágyázása” gyakran teremt rendkívül veszélyes helyzeteket. A túlszaporodó algák kiszorítják a többi tengeri szervezetet, s a helyzet szélsőséges esetben környezeti katasztrófához is vezethet. A kísérlet során az algákat arra használjuk fel, hogy megkössék a vízben lévő nitrátokat és foszfátokat.

A fitoplankton nagy mennyiségben képes megkötni ezeket a szennyezőanyagokat, s ennek felismerése nyomán a pavilonban bemutatott folyamat azt sugallja, hogy készíthető lenne egy kísérleti „vízreaktor”, amelyben a folyó vizét zárt medencékben, algakultúrák közreműködésével lehetne megtisztítani.

Kiállítási tér

A hidropónikus pavilon a steril, fehér kockaként felfogott és kialakított kiállítótér koncepciójának elvetését is jelképezi. A folyó egy részét a szó szoros értelmében néhány méterrel a járószint fölé emeljük, és atmoszférikus teret teremtünk a két átlátszó minőség között. Alul az Aurajoki-folyó folyik, a fölötté elhelyezkedő medencékben pedig az általa táplált algák élnek és szaporodnak. A pavilon a fenséges cseppkőbarlangokra vagy egy bálna nyirkos hasára emlékeztető környezetet kínál a klasszikus kulturális intézmények megszokott, semleges terei helyett. A célkitűzés ebben az esetben nem kevesebb, mint hogy újrarajzoljuk a művészetet és kultúrát szolgáló épületekről alkotott fogalmakat.

RÉSZLETES ISMERTETÉS

A pavilon – híd a folyóhoz (egy pillérrel a szilárd talajon) – a szárazfölddel való kapcsolat – felfüggesztés

A folyópart az a hely, ahol két elem találkozik: az egyik, amelyben élünk, a másik pedig, amelyben gyönyörködünk. Az általuk képviselt ritmus is eltérő: az egyik állandó (legalábbis hozzászoktunk, hogy annak tekintsük), a másik szüntelenül változik. Ha belebocsátkozunk a tengerbe, testünk lassan felveszi annak lüktető ritmusát. Elalvás előtt, s később, amikor álmodunk, érezzük a hullámok mozgását; valahol a gyomrunk táján vagy a belső fülben tárolódnak a lüktető, ősi egyensúlytalanság emlékei.

A reaktorpavilon három kihorgonyzási pontja közül egy a szárazföldön, kettő a vízben helyezkedik el. Kapcsolatot teremt két világ között; egyszer-

re képez hidat és kaput, s mérsékli a part és a víztömeg életritmusa és mozgása közötti különbségeket. A három ponton felfüggesztett sík vízszintes minőségét megeleveníti, táplálja és szüntelen mozgásban tartja a város és a folyó, amelyek hatásaira teljes szeretetével folyamatosan válaszol. A vízmedencék síkja a hullámozgás hatására enyhén billeg; róla a víz hol a folyóba, hol a partra ömlik, s apró patakokat támaszt, ahogy visszacsorog.

Az alacsonyabban fekvő partrész új védő és támasztóburkolatot kap; a felületre erősített szerelvények rugalmasan tartják a vízen lebegő szerkezetet. A part és a vízben lebegő szerkezet között egyfajta gömbízület képezi a kapcsolatot.

A reaktormedence

Egy elkülönült tárolómedence létesítésének technológiai igénye a folyó és a város kapcsolatának újszerű, és egészen eredeti térszervezési megközelítését követeli meg. A folyó egy „darabjának” elkülönítését a kiemelt víztest bemutatásának feladata követi: a formájával és a vastagság szerint változó fényáteresztő képességével való játszózás megoldása, a Nap felé emelése, a világ rajta keresztül való szemlélése, s mindezek által a kulturális ünnepi rendezvények résztvevőinek megajándékozása a fény, a víz és az élet gyógyító összjátékának élményével és látványával.

Ez a forma képezi a rendezvényterem mennyezetét. A tér alkalmas kísérleti zenei előadások, videobemutatók, színelőadások, digitális vizuális programok rendezésére, s e programok mindegyike erősíti a készülőben lévő jövő, a máris megkezdődött jövő érzését; egy olyan jövő előérzetét, amely az egyének és közösségek párányi hozzájárulásaiból épül, s amelyben legyőzhetőek lesznek az ősi történelmi ellentétek és az együttműködés más akadályai.

A vízmedence – egy négyszögletű víztest, amelyet kiszakítottak a folyóból és a rakpart síkjának magasságáig

emeltek fel – a folyóval való egyenrangúság és a hozzá való közelség szokatlan (vizuális) élményét kelti a járókelőkben. A felemelt medence a folyó vizét tartalmazza, s a mederével rokon topográfiája a változó mélység és átlátszóság játékát eredményezi: a mélyebb részek, ahol sűrűbb a zöldalga populáció, erősebben szűri meg a fényt, a medence sekélyebb részei többet engednek át.

TÉRSZERVEZÉS

Központi auditorium

A parthoz kihorgonyozott reaktorpavilon tere nagyméretű auditorium, amelyben hetven személy foglalhat helyet. A tér a tevékenység és a szemlélődés zónáira oszlik. Az enyhén ívelt, lejtős felületeken a hallgatóság és a vendégek helyezkedhetnek el; a központi plató az előadóművészeké és esetenként a táncolóké. A pavilonban a legkülönbözőbb kulturális események rendezhetők.

Funkcionális modulok

A vízen lebegő platformhoz oldalról minden technikai és kiegészítő funkció ellátására négy modul csatlakozik. A nyugati oldalon elhelyezkedő étkező és bár az auditoriumot és a kávézót szolgálja ki; itt található a mosdóhelyiségek. A körkörös keleti egység teraszt és a tető megközelítését szolgáló lépcsőt tartalmaz; a terasz csónakok fogadására, kikötésére is alkalmas. A déli modul a bejárat rész pénztárral és üzlettel, valamint az illetékteleneket távol tartó rámpákkal. Az északi egység tartalmazza az érzékeny berendezéseket: a folyó vizét egy sor szivattyú és szűrőberendezés köti össze a tető reaktormedencéivel, és a koncerteket, hangkísérleteket és videóinstallációkat szolgáló audiovizuális felszerelés is itt található. A mennyezetet az algamedencék képezik, s alatta a fitoplankton által megszűrt napfényben zajlik mindenfajta kulturális tevékenység.

A belső tér szellőztetését a keleti és a nyugati modul látja el.

(M. B. fordítása)